

УДК 37.03:378

Г. В. Лепко

МЕТОД ПРОЕКТУВАННЯ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Проаналізовано процес педагогічного проектування в навчальній діяльності, розкрито вимоги до викладача як суб'єкта проектування, подано загальну характеристику власного досвіду роботи з проектами на заняттях з української мови як іноземної.

Вступ

Загальноєвропейські рекомендації з освіти відзначають, що пріоритетною освітньою метою є підготовка студентів до життя в демократичному суспільстві шляхом запровадження методів викладання навчальних дисциплін, які стимулюють незалежність думки, судження, спонукають до відповідальної компетентної діяльності. У зв'язку з цим автор вважає цілком доцільним широке запровадження у вивченні основних навчальних дисциплін освітньої проектної технології. У вітчизняній теоретичній і прикладній педагогічній літературі висвітлені дослідження, що описують різні підстави й аспекти проектної технології та її впровадження. Застосування інтерактивних методів навчання й оцінювання діяльності студентів на заняттях дослідила група викладачів-практиків, керована О. Пометун, О. Пехотою та ін., які розглянули загальну концепцію освітніх технологій, їх роль у формуванні творчої особистості. Проектний підхід у керівництві навчальним закладом вивчали О. Мармаза, Л. Зазуліна. Застосування методу проектування у навчальному процесі досліджували М. Романовська, Н. Морзе. Проте на сьогодні ці питання залишаються ще недостатньо простудійованими; потребують глибшого вивчення. Це й зумовлює *актуальність* обраної теми.

Метою статті є розкриття особливостей використання проектного методу на заняттях з української мови як іноземної та визначення ролі викладача як суб'єкта проектування.

Відповідно до поставленої мети передбачено розв'язання таких *завдань*:

— проаналізувати основні характеристики педагогічного проектування в сучасній педагогічній науці;

— визначити роль викладача в реалізації проектної технології;

— узагальнити власний досвід роботи з проектами на заняттях з української мови як іноземної.

Основна частина

Викладачі, використовуючи метод проектів в навчальному процесі, стикаються з труднощами, пов'язаними з недостатньою адаптацією проектної технології до вітчизняних умов, відсутністю потрібного навчально-методичного забезпечення. Ці складності й ризики можуть бути зменшені через надання викладачам різноманітних методичних матеріалів з ретельно опрацьованими проектами різних типів і різноманітної тематики. Використання навчально-методичної літератури з проектних технологій допоможе викладачеві зробити процес навчання змістовним, цікавим, корисним і демократичним. Але для цього потрібно докласти значних зусиль, щоб опанувати сучасну технологію проектування.

У загальному випадку успішна реалізація проектної технології висуває певні вимоги до викладача. Як стверджують автори посібника «Освітні технології» [1] викладач як організатор проектної діяльності, виконує такі функції: спрямовує навчально-пошукову діяльність студента, координує процес роботи над проектом, підтримує й заохочує студентів, допомагає їм, проте не виконує за них їхню роботу. Для цього викладач має добре знати можливості, інтереси, бажання студентів, бути толерантним і креативним.

Справді, за самою ідеєю освітньої проектної технології «роль викладача полягає не у тому, щоб у категоричний спосіб «доносити знання» й оцінювати результати їх засвоєння студентами, бути якимось «джерелом абсолютної істини» і «верховним суддею» [2, 35]. Такий спосіб навчання приховує в собі небезпеку знищення паростків самостійної активності, здатності студентів до критичності та творчості. Натомість викладач мусить не тільки ефективно навчати, а й через організацію навчання й власну поведінку сприяти розвитку критичного й творчого мислення студентів, допомагати становленню як громадян демократичної правової держави. Для цього йому варто дати студен-

там певний інформаційний та мотиваційний поштовх до роботи, продемонструвати зразки потрібних дій чи поведінки, а далі — виконувати роль консультанта, допомагати критично оцінювати й коригувати хід виконання та результати проекту, якоюсь мірою стати одним з його співвиконавців — авторитетним, проте не авторитарним. Він також повинен «сприяти індивідуальній чи колективній роботі, створювати доброзичливу, сприятливу для роботи атмосферу, підтримувати співробітництво в робочій групі студентів, стримувати неконструктивні суперечки й попереджати деструктивні конфлікти. У такому випадку викладач перетворюється на фасилітатора (від англ. *facilitator* — той, хто чомусь сприяє, допомагає, щось полегшує (зокрема, розробку, виконання, оцінку проєкту)» [3, 111]. Для цього він має вільно орієнтуватися в міждисциплінарному середовищі, опанувати сучасні комунікативні інтерактивні методи, засвоїти демократичні цінності й упроваджувати їх у проєктну роботу з позицій толерантності й права студентів на вільний вибір.

Проектування — це спеціальна, «концептуально обумовлена та технологічно забезпечена діяльність, що спрямована на створення образу бажаної системи в майбутньому. Процес проектування відбувається кількома етапами, серед яких можна визначити такі: стратегічного прогнозування, моделювання, планування, визначення ефективності й корекції проєкту» [4, 24].

Проектування в системі навчання студентів означає побудову цілісних систем управління процесом навчання. Проєкт як система управління, за науковими дослідженнями О. Мармази, повинен вміщувати такі елементи [5, 54]:

- 1) місце й значення цієї системи в загальній системі управління навчальним процесом;
- 2) системні властивості цього проєкту, його функціональні можливості;
- 3) основні компоненти системи;
- 4) суб'єкти системи;
- 5) ціннісно-нормативний компонент (система цінностей, принципів);
- 6) місія, спрямованість, цілі;
- 7) результативний компонент (продукти діяльності, кінцеві результати);
- 8) змістовий компонент (зміст діяльності);
- 9) технологічний компонент (методи, засоби діяльності);
- 10) організаційний компонент (організаційна структура, форми організації);
- 11) ресурсний компонент (ресурси, їх забезпечення);
- 12) умови діяльності;
- 13) прогностичний компонент (процес управління, організаційні механізми);
- 14) зв'язки й відносини між компонентами системи;
- 15) зв'язки й відносини з іншими системами.

Для успішної реалізації навчального проєкту потрібні такі умови:

- наявність значущої у творчому, дослідницькому плані проблеми;
- уміння викладача ставити ключові та тематичні запитання;
- практична значущість очікуваних результатів (публікація, постер, альманах тощо);
- самостійна робота студентів на занятті або поза ним;
- структурування змістовної частини проєкту (етапи, завдання, розподіл ролей тощо);
- використання дослідницьких методів;
- застосування комп'ютерних технологій (для пошуку інформації, спілкування з іншими учасниками проєкту, створення кінцевого продукту проєкту).

Механізм реалізації проєктної технології, як свідчить власний досвід роботи викладання української мови як іноземної, містить п'ять основних компонентів:

- організація стимулюючого енерго-інформаційного простору (предметного, соціокультурного, освітнього) для розвитку потенціальних можливостей студентів-іноземців;
- організація різноманітних видів діяльності як умова самореалізації кожного студента;
- організація продуктивного спілкування як умови соціальної адаптації до лінгвального середовища іноземних студентів, формування позитивної «Я-концепції». Навчити іноземних студентів спілкуватись, культурі діалогу – копітка та трудомістка діяльність, успіху якої сприяють перш за все інтерактивні форми роботи, тобто ті форми та методи, які забезпечують продуктивну реалізацію проєктної технології;
- психолого-педагогічна підтримка вирішення студентами своїх проблем, допомога їм у самопізнанні, самооцінці, самовизначенні та самоактуалізації. Ця складова потребує системного підходу;
- підвищення власної професійної майстерності та проєктивної культури викладача. Основ-

ною рушійною силою в реалізації кожного проекту є викладач, який усвідомлює свою соціальну відповідальність, постійно турбується про своє особистісне та професіональне зростання.

За допомогою проектного методу можна виконувати безліч завдань і ефективніше досягати успіху у вивченні української мови як іноземної. Порівняльна характеристика досягнень іноземних студентів у вивченні української мови з використанням проектного методу на 28 відсотків більша, ніж у студентів, які ще вивчали її без методу проектування.

До вашої уваги подаю приклади проектів, які успішно виконують студенти, що вивчають українську мову як іноземну:

— проект «Книга погоди», де студенти виготовляють картки, у яких малюють схематичне зображення різних видів погоди, складають ці картки в конверти, які наклеюють на спеціальні зошити або блокноти — «книги погоди». Під час заняття ми усно з'ясовуємо, яка погода надворі за допомогою карток (студенти розкладають відповідні картки на парті, а викладач на дошці) і фіксуємо опис погоди в «книгах»;

— проект «Навчасось вчитися» з практичними ідеями та порадами щодо роботи над мовою (вивчення слів, правил, робота з словниками та посібниками, читання оригінальної літератури, підготовка до екзаменів тощо). Результати такої роботи оформлюються у вигляді яскравих пам'яток;

— анкетування, інтерв'ю, дослідження на тему, що вивчається. Результат такої роботи оформлюється у вигляді таблиць із висновками та постерів, презентацій у Power Point);

— відео-екскурсія по місту (створення сценарію, запис на відео екскурсії, перегляд касети студентами-іноземцями, самостійне озвучення фільму);

— проектні роботи, які стосуються тем «Я, моя родина, мої друзі» «Студент та його оточення», «Зовнішність», «Фізичні закони», «Менеджмент» тощо.

Потрібно лише довіритися своїм студентам, дати їм можливість творчого підходу до вивчення мови, і ви не втомитеся дивуватись все новим і новим ідеям та невеличким «шедеврам». Адже, проект — це особлива форма філософії освіти. Філософія мети та діяльності, результатів і досягнень, вона прийнятна для навчального процесу сьогодення, тому що дозволяє поєднати ціннісно-змістовні основи культури та процес діяльнісної соціалізації.

Висновки

Проаналізовано процес педагогічного проектування в навчальній діяльності, розкрито вимоги до викладача як суб'єкта проектування. Подано загальну характеристику власного досвіду роботи з проектами на заняттях з української мови як іноземної.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Освітні технології : навч.-метод. посіб. / за заг. ред. О. М. Пехоти. — К. : А. С. К., 2001. — 255 с.
2. Зазуліна Л. В. Педагогічні проекти : наук.-метод. посіб. / Л. В. Зазуліна. — Кам'янець-Подільський : Абетка — НОВА, 2006. — 40 с.
3. Перспективні освітні технології : науково-метод. посіб. / за ред. Г. С. Сизоненко. — К. : Гопак, 2000. — С. 111—292.
4. Калініна Л. М., Капустеринська Т. Д. Проект інноваційної школи : стратегічне планування, інноваціями / Л. М. Калініна, Т. Д. Капустеринська. — Х. : Основа, 2007. — 96 с.
5. Мармаза О. І. Проектний підхід до управління навчальним закладом / О. І. Мармаза. — Х. : Основа, 2003. — 80 с.

Рекомендована кафедрою мовознавства

Стаття надійшла до редакції 8.10.10
Рекомендована до друку 19.10.10

Ленко Ганна Володимирівна — викладач кафедри мовознавства.
Вінницький національний технічний університет, Вінниця